

S Z E M L E

KÉT KÖNYV A VIETNAMI HÁBORÚRÓL

A legutóbbi időben a Kossuth Könyvkiadó Wilfred Burchett két jelentős könyvét adta ki. A világszerte ismert haladó ausztráliai publicista munkái hitelesen és megrázó erővel ábrázolják történelmünk egyik legborzalmasabb háborúját. Meggyőzően bizonyítják azt a tényt, hogy az amerikaiak vietnami agressziója — a Dél-Vietnam népe elleni háború és a Vietnami Demokratikus Köztársaság elleni légi bombázások sorozata — korunk egyik legszégyenteljesebb népiirtó háborúja. Az 56 éves újságíró a történész és a katonai szakértő módszerével rakja össze azokat az elemeket, amelyek szemléletesen tárják az olvasó elé a vietnami háború eddigi történetét. Különösen figyelemre méltóak a hadtörténet és hadművészet kérdéseivel foglalkozó fejezetek és részek. Ez érthető is, hisz Wilfred Burchett mint haditudósító kísérte végig a Japán elleni háború minden jelentős eseményét, és mindig ott járt, ahol eldőlt a hadműveletek sorsa. Ő volt az első újságíró, aki 24 órával a Hirosima elleni atomtámadás után egy amerikai katonai repülőgépen a városba érkezett. Megrázó erejű riportját csaknem az egész világ sajtója átvette. Amikor kitört a koreai háború, Burchett azonnal a Távol-Keletre utazott. Ettől kezdve élete és tevékenysége összefonódott e térség népeinek szabadságharcával. Korea után Vietnamban lángolt fel a harc a francia kolonialisták ellen. Burchett ott volt a Viet Minh főhadiszállásán, járt az arcvonalakon, s jelen volt a genfi konferencián. Megismerkedett Laossal, Kambodzsával is, és a Távol-Kelet egyik kiváló politikai és katonai szakértőjévé vált.

1963-tól kezdve minden esztendőben hosszabb időt töltött Dél-Vietnamban és a Vietnami Demokratikus Köztársaságban. Személyes megfigyelései és hiteles források alapján megalkotott művei mindenkire szól, egyforma érdeklődéssel veheti kezébe az események iránt érdeklődő olvasó, a történész és a katona. Az író tudományos igénnyel és szuggesztív előadásban ad választ korunk egyik legégetőbb problémájára — a vietnami háborúra.

A kiadót csak dicséret illeti azért, hogy az események menetétől nem elmaradva, egymás után megjelentette a műveket. A két könyv kiegészíti egymást, és komplex módon kerek egészet alkotva tárja fel a leglényegesebb vonásait a vietnami háborúnak és mutatja meg a befejezéshez vezető utat.

Az első könyv: „Dzsungelháború Dél-Vietnamban” találoan utal a tartalomra. A szerző a szemben álló felek hadviselési módjaival foglalkozik. Részletesen ismerteti és elemzi az Amerikai Egyesült Államok katonai doktrínájának egyik alkotó elemét, az ún. „különleges háborút”. Az amerikai imperializmus Dél-Vietnamban kísérletezett először ezzel az új típusú hadviseléssel, amelynek szellemi atyja Maxvell Taylor tábornok volt. A „különleges hadviselés” az amerikai neokolonializmus katonai megnyilvánulása, amelynek lényegét Burchett így határozta meg: „A »különleges hadviseléshez«... az amerikaiak adják a fegyvereket és a dollárokat, a repülőgépeket és a pilótákat, a stratégiai és taktikai vezetést, a vezérkartól a »tanácsadó« tisztekig, akik hadosztálytól századig minden szinten tevékenykednek — egyszóval ők adnak mindent, kivéve az »ágyútöltelékét«.”¹

¹ Wilfred Burchett: Dzsungelháború Dél-Vietnamban. Budapest, Kossuth Kiadó, 1965. 7-8. o.

A dél-vietnami nép sikeres harca bizonyítja, hogy ez a típusú hadviselés 1965 nyarára csődöt mondott és a múlté, történelemmé vált. Ma már az „ágyútöltelék” szerepét is a több mint négyszáz éves amerikai intervenciók hadsereg vette át, amely szabályos korlátozott, helyi háborút vív rabló célokért a szabadságáért küzdő nép ellen. A szerző mondanivalóját logikus szerkezetbe öntötte, és hűsz fejezetben tárja fel azokat a rugókat és eseményeket, amelyek előidézték a legerősebb imperialista hatalom „különleges háború”-jának kudarcát.

Burchett a példák tömegével bizonyítja be, hogy a háború kirobbanása a genfi egyezmény felrúgásának és a kegyetlen terrornak volt a következménye. „A mélység legmélyén” c. fejezetben drámai hűséggel ábrázolja az amerikaiak és a bábrendszer terrorhadjáratát a vietnami nép ellen. 1954 júliusától az amerikaiak által életre hívott és irányított Diem-rendszer a népi társadalom többségével szemben. A középkori kínzások „korszerűsített”

változatait, a tömeggyilkosságokat, a koncentrációs táborokat alkalmazták az ellenállás letörésére és a nép megfélemlítésére. A saigoni rendszer borzalomstratégiája és kegyetlenségének mélysége azonban ellenkező eredményt ért el: tovább növelte a nép elszántságát és harci kedvét. Az események ilyen menete rákényszerítette a lakosságot az önvédelemre, az amerikaiak és kreatúráik elleni fegyveres küzdelemre. A szerző érdeme, hogy a helyszínen végzett nehéz és szívós munkával felkutatta és az olvasók elé tárta az első fegyveres összecsapások történetét. A Diem-elleni fegyveres harc a hegyvidéki nemzeti kisebbségek területén robbant ki, 1959 januárjában a kor törzs kelt fel a zsarnokság ellen, s ezt követték a hre és más törzsek. A háború kezdete, az igazi jeladás a fegyveres küzdelemre az első ütközet volt, amely az 1960-as holdujév előtt (február végén) zajlott le. Ekkor támadják meg a hazafiak Tua Hai erődjét, amelyben a diemista 21. hadosztály 32. ezrede és egy zászlóalj — mintegy 2000 ember — állomásozott. A támadás sikere bebizonyította a dél-vietnami nép előtt, hogy az egyedüli lehetséges út a szabadság és függetlenség kivívására a fegyveres harc.

A szerző művének V. fejezetében képet ad arról, hogyan jött létre a szabadságharc politikai és katonai irányító szerve. Vákolja azokat az okokat, melyek a lakosság minden józanon gondolkodó osztályát és rétegét szembefordították a bábrendszerrel. Bemutatja az amerikaiak által támogatott rezsimek gyökeréig korrupt és rothadt jellegét és elkövetett kegyetlenkedéseit. 1960. december 20-án ezek idézték elő a nép minden részének érdekeit képviselő Nemzeti Felszabadítási Front megalakulását. A front már korábban is létezett, az év végére azonban konkrét formát öltött, szervezeti szabályzathoz és programhoz jutott.

Hadművészet-történeti szempontból igen értékesek a könyvnek ama fejezetei és részei, amelyekben a szerző a tények ismeretének és a személyes tapasztalatoknak birtokában a háború hadművészeti elemzését adja. A „Kötélhúzás” c. fejezetben Burchett summázva mondja el a vietnami hadviselési mód lényegét: „Amikor a saigoni amerikai parancsnokság kidolgozta »felkelés ellenes« taktikáját, sokat merített a második viágháború után világszerte lezajlott partizánellenes hadműveletek tapasztalataiból: Van Fleet tábornok 1946-os görögországi tapasztalataiból, a Fülöp-szigeti Hukbalahap ellen vívott harc amerikai »tanácsadóinak« gya-

korlatából, az angolok kenyai és malájföldi, a Kuomintang kínai praxisából, hogy ne is említsük a franciák indokínai tevékenységét, majd algériai háborújukat, ahol első ízben vetettek be helikoptereket a partizánok ellen. A Felszabadítási Front azonban külföldre küldött megbízottai révén meglepően rövid idő alatt elsajátította a kínai, a koreai, a kubai és az algériai tapasztalatokat. És ha az amerikai parancsnokság hasznát is vette a franciák algériai »átcsoportosítási központjainak« és helikopter-taktikájának, a Felszabadítási Front számára sem bizonyult kevésbé tanulságosnak az algériai FLN helikopterellenes taktikája. Így került felhasználásra a maga nemében páratlan dél-vietnami háborúban a világ partizán és partizánellenes hadviselésének egész fegyvertára.”²

Ezt a megállapítást a szerző megfelelő tényekkel sokoldalúan bizonyítja is. Burchett útjai során személyesen is megismerte az amerikaiaknak „a sas elragadja a csirkét” helikopter-taktikáját és a felszabadító hadseregnek ezzel szemben kialakított sikeres ellentaktikáját. Megrázó erővel tárgyalja az amerikai hadviselés genocidium jellegét: az imperialisták jelszava „nincs füst élet nélkül” — ami azt jelenti, hogy a városokat és „stratégiai falvakat” leszámítva maga az élet az ellenség. Robbanó- és napalmbombákkal, illetve vegyimérgekkel el akarnak pusztítani minden életmegnyilvánulást, legyen az akár emberi, állati, akár pedig növényi jellegű. Burchett gazdagon illusztrálva bemutatja a felszabadítási hadsereg szervezeti fejlődését, a „felnőtté” válás folyamatát, fegyverzetét és felszerelését, az utánpótlás helyzetét.

A Felszabadítási Front fegyveres erői háromféle típusúak: helyi önvédelmi partizánegységek, regionális partizánalakulatok és reguláris alakulatok. A fegyveres erők szervezeti és harci feladatainak ily módon való megoszlása biztosítja a harc-tvékenység sikerét.

A hadműveletek szakszerű leírásával képet ad az olvasónak a felszabadító erők hadművészetéről és annak legfőbb elvéről, mely szerint sohasem veszik fel a harcot akkor, ha az ellenség diktálja a feltételeket. Lelassítják a támadást, „törlesztenek” egy keveset, s azután eltűnnek. Ha belemennek a küzdelembe, biztosra vehető, hogy ők diktálják a feltételeket, s az ütközet a lakott területektől távolabb zajlik le. Ez a dzsungelháború igazságos háború, melynek ellenszerét az amerikaiak eddig nem találták meg, de nem is fogják, mert az egész nép és a hadszíntér is a hazafiakat támogatja. Ezt fejezi ki Burchett könyve utolsó oldalain, amikor kijelenti: „A háború jellegét és az anyagi korlátokat figyelembe véve, a felszabadító hadsereg kétségkívül a világ legtökéletesebb hadigépezete. Bámulatol teljesítmény, hogy sikerült életre hívni ezt a gépezetet, amely kiválóan helytáll az atomkorszak követelményeinek megfelelően felszerelt, modern haderővel szemben.”³

A szerző „Elet a bombák tüzeiben” c. könyvében tovább viszi azt a gondolatot, amit előző könyvében kifejtett, és ismét hitet tesz a vietnami nép igaz ügye mellett. Tizenkét fejezetben keresztül meggyőző bizonyítékokat ad arra, hogy az amerikai légierő totális erőfeszítést fejt ki Vietnamban. Az amerikai légikalózok nagy erejük, a hangsebességnél gyorsabban száguldó repülőgépeik, infravörös felderítő műszereik és bonyolult, halálhozó berendezéseik ellenére sem tudnak döntő csapást mérni a Vietnami Demokratikus Köztársaság védelmi potenciáljára. A Pentagon vezetői minden dicsekvésük, ígéretük, a VDK népére zúdított mérhetetlen pusztítás és szenvedés ellenére sem tudják a maguk javára billenteni Dél-Vietnamban a mérleget.

Burchett bemutatja az olvasónak, hogyan készül fel politikailag, gazdaságilag és katonailag a vietnami nép a „legrosszabbra” — egy haszantartó és kíméletlen háborúra. „Készüljünk fel a legrosszabbra” — ez több egyszerű jelszónál. Kifejeződik benne az ország életének konkrét forradalmi átszervezése és az amerikai törekvések józan elemzése. „Készüljünk fel a legrosszabbra” — minden szinten és minden területen ez lett a cél, midőn Észak 17 millió lakosa elszánta magát arra, hogy a világtörténelem egyik legkegyetlenebb összeccsapásában fel-

² Uo. 100—101. o.

³ Uo. 354. o.

vege a harcot a kapitalista világ legfélelmetesebb katonai és ipari hatalmával. A könyv választ ad arra, „miként készül fel egy tizenhét milliós, gyengén fejlett, javarészt agrár jellegű ország arra, hogy hadat viseljen, sőt győzzön a világ leggazdagabb, legfejlettebb ipari, legnagyobb hadipotenciállal rendelkező országa ellen?” Burchett személyesen győződött meg arról, hogy a vietnami vezetők egyik a néppel abban az elhatározásban, hogy megvédik hazájukat és egyesítik az országot — s ezért készek minden áldozatra. E gigászi katonai, politikai és egyéb feladat végrehajtását aktívan támogatják a Szovjetunió népei, a szocialista országok és az egész haladó emberiség.

A szerző tények sorával illusztrálja a hosszú háború gazdaságpolitikájára való áttérés folyamatát, ismerteti ennek elveit és megvalósulási gyakorlatát a tervezésben, a vezetésben, az iparban, a mezőgazdaságban, a közlekedésben, az oktatásban, az egészségügyben és az élet más területén.

Nagyon érdekesek a könyv ama részei, amelyek a légháborút két ellentétes oldalról — földről és a levegőből — mutatják be. Végso következtetésként megállapítja: a légháború a második világháborút túlszárnyaló bombamennyiség alkalmazása ellenére nem érte el célját, megtört a vietnamiak ellenállásán, akik minden fegyvert fehasználnak a védelemre.

Külön fejezetet szentel a szerző a vietnami nők háborúban elfoglalt hősi szerepének bemutatására. Az ő áldozatkészségük és erőiken felül végzett termelő munkájuk teszik szabaddá a férfiakat a front számára.

A katona, a történezs számára legértékesebbek azok a fejezetek, amelyek a politikai és katonai vezetők véleményeiről és elgondolásairól számolnak be a háborút illetően. Ezekből kitűnik, hogy a vietnami vezetők tíz-tizenöt, sőt húsz évig tartó háborúról — hosszú háborúról — beszélnek, amelynek korszerű elveit kidolgozták és azok alapján cselekednek. Az ország gazdasági és társadalmi életének átalakulását kíséri végig könyvében a szerző, és ezzel kapcsolatban megszólaltatja Ho Si Minht, Pham Van Dongot, Vo Nguyen Giapot és más vietnami vezetőket.

Vo Nguyen Giap tábornokkal készített interjú a könyv egyik kiemelkedő része. Reális katonai elemzést kapjuk az amerikaiak által indított agresszív neokolonialista háború eddigi történetéről és a várható fejlődési irányáról. Az elemzés végso következtetése Giap tábornok szerint: *a vietnami nép lesz a győzelem.*

A IX. fejezetben Burchett szellemes és egyben logikus párhuzamot von a Pentagon elektronikus számítógépei és a vietnami vezetők párviadala között. A gépek ellenére a háború menete eddig a vietnamiak által elképzelt irányba fejlődött, ezt támasztja alá Vinh tábornoknak, a vezérkari főnök helyettesének véleménye. A magas rangú katona részletes hadművészeti értékelést adott a két harcoló fél helyzetéről. Beszélt az amerikai agresszorok elgondolásairól, hadműveleteiről, vereségeikről és azokról a gátakról, amelyek lehetetlenné teszik a „pacificációt”. Velük szembeállította a Felszabadítási Front fegyveres erőinek elgondolásait és hadművészetét. Vinh tábornok ítéletként jelenti ki: „Akadnak a mi elemzésünkben más tényezők is, amelyek olykor meglepik barátainkat. Ilyen például az, hogy a nyugati tudósítók sokaságát lenyűgöző roppant anyagi-technikai erő ellenére sem tartjuk különösen hatékonyak az amerikai katonai gépezetet. A franciák jobbakt voltak. Sem az amerikai vezénylő tábornokok, sem a saigoni parancsnokság és a

Pentagon központi irányítását sem tartjuk igazán hozzáértőnek. Nézetünk szerint legfőbb gyöngéjük a sajátos helyzetük általános értékelésében rejlik. És ez elsősorban Vietnamra vonatkozik.”⁴

Burchett végül az utolsó két fejezetben vázolja a vietnamiak közismert álláspontját a háború befejezésének útjáról és módjáról.

Burchett két könyve jelentős segítség saját ismereteink kibővítéséhez. Egyben érzelmileg közelebb hozta hozzánk a vietnami háborút, az ország népeinek igazságos harcát. A két mű stílusában szerencsésen ötvöződik a tényszerű ismertetés és szenvedélyes ábrázolási mód, részletes elemzés és riporterri leleményesség. A könyvek jellegüket tekintve elsősorban hadtudományi munkák, amelyeket csak gazdagabbá tesz a riportszerűség, a felhasznált néprajzi és egyéb elemek, valamint a szemléltetést biztosító bőséges képanyag.

Ács Tibor

⁴ *Wilfred Burchett: Élet a bombák tüzeiben.* Budapest, Kossuth Kiadó, 1967. 141. o.